

НАПРЯМ 4. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Бірюк Дмитро Олександрович

*здобувач кафедри фінансових ринків та технологій,
Державний податковий університет (м. Ірпінь)*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-364-7-22>

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ: МОЖЛИВОСТІ, РИЗИКИ ТА ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ

Фінансова система переживає цифрову революцію. Очікується, що з 2016 р. до 2025 року так звана «глобальна сфера даних» зросте майже в 10 разів – з 16,1 до 163 трильйонів гігабайт [1]. Це означає надзвичайно великий трансформуючий вплив на фінансову сферу, що вимагає відповідного коригування бізнес-моделей фінансових корпорацій. Фінансові інновації змінили фінансові послуги, посилили ризики для фінансової стабільності з боку криптоактивів. Їх активне поширення в обігу і збільшення вартості поставило перед центральними банками завдання врегулювання цих процесів без блокування позитивних ефектів фінансових інновацій.

До позитивних наслідків цифровізації фінансової системи можна віднести появу таких можливостей, як:

– збільшення рівня фінансової доступності, особливо в країнах, що розвиваються, за рахунок створення більш швидких дешевших, прозоріших та зручніших фінансових послуг;

– використання штучного інтелекту для покращання фінансових послуг та аналізу їх споживачів, зокрема для формування кредитного рейтингу на основі платіжних даних. Так, фінтех-стартапи в Латинській Америці, Африці та Азії використовують однорангові

дані кредитування та інформації з мобільних телефонних платежів для створення надійних кредитних баз даних;

- більш безпечні та швидкі розрахунки за транзакціями на фінансовому ринку завдяки «розумним контрактам», які можуть використовувати програмне забезпечення для активації автоматичних ініціаторів, які дозволяють транзакції без втручання людини.

- підвищення ефективності фінансового ринку. Наприклад, технологічні сервіси скоротили час транскордонних платежів з днів до хвилин як у потужних компанії, як Western Union і Moneygram, так і як відносно невеликих фірм, такі як BitPesa в Африці та BitOasis на Близькому Сході [1];

- полегшення доступу малих та середніх підприємств до фінансування та інвестиційних можливостей.

До ризиків фінансової стабільності, що продукує фінансова цифровізація, можна віднести:

- порушення ланцюжків постачальників послуг і руйнацію традиційних бізнес-моделей фінансових корпорацій;

- зростання операційних ризиків, пов'язаних з кіберзлочинністю та аутсорсингом. Прикладом може бути кібератака на центральний банк Бангладеш у 2016 р.: хакери отримали доступ до SWIFT-кодів банку та перевели мільйони доларів з його рахунку у Федеральному резервному банку Нью-Йорка [1];

- порушення балансу між прозорістю та конфіденційністю, що загострює потребу чітких правил, що регулюють конфіденційність і право власності на дані за нових форм посередництва;

- різке зростання вартості та волатильності криптоактивів², що формує потенціал появи спекулятивних бульбашок на ринку та посилює фінансові ризики;

---

² Станом на кінець 2021 року загальна капіталізація ринку криптовалют сягнула 2,5-3 трлн дол. (що приблизно становить ВВП таких країн як Франція, Великобританія або Індія), а середній обсяг щоденних транзакцій перевищував 100 млрд дол. Надалі, після стрімкого охолодження ринку ринок до середини 2022 р. зменшився втричі – до "лише" 1 трлн дол. За станом на 01.10.2023 р. ринкова капіталізація біткоїну на який припадає близько половини загальної капіталізації ринку, за поточним курсом становить понад 1,27 трлн дол. [2; 3]

– можливість використання криптоактивів у злочинній діяльності через анонімність власників, що робить їх привабливими для відмивання грошей, фінансування тероризму, ухилення від сплати податків і шахрайства;

– посилення залежності між вартістю крипто- і традиційних активів внаслідок зростання інвестиційних фондів, пов'язаних із криптовалютами активами. Це розширює можливості інвестування, однак зростання кореляції вартості активів формує ланцюжок для передачі кризового шоку.

Для мінімізації зазначених ризиків має бути посилено регуляторний потенціал національних банків. При цьому концепт фінансового регулювання має ґрунтуватися на пошуку і збереженні розумного балансу між мінімізацією ризиків та реалізацією потенціалу фінансових інновацій. Це передбачає створення сприятливого простору для інновацій за посилення нормативної бази.

По-перше, регулятори повинні зосередити свою увагу не лише на окремих підприємствах, а й на діяльності щодо надання фінансових послуг, оскільки фірми і ринкові платформи, що надають фінансові послуги, стають все різноманітнішими.

По-друге, необхідно розробити правила та стандарти, які забезпечують цілісність даних, алгоритмів і платформ, що підвищить безпечність роботи платформ та зменшить ризики для споживачів і фінансової системи.

По-третє, потрібна політика підтримки відкритих мереж та правила ліцензування, що сприяють розвитку конкуренції;

По-четверте, модернізації правової бази для визначення прав і обов'язків надавачів і споживачів фінансових послуг у новому фінансовому ландшафті.

В окремих країнах центральні банки вже розпочали роботу щодо регулювання процесів фінансової цифровізації через співпрацю з фінтех-компаніями в інноваційних центрах і регуляторних «пісочницях», де проводиться аналіз нових технологій та створюється контрольоване середовище для їх тестування.

Література:

1. Zhang T. Digitization of Money and Finance: Challenges and Opportunities. IMF. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2018/05/08/sp050818-digitization-of-money-and-finance-challenges-and-opportunities>
2. White Paper біткоїну відзначає 15 років: 15 найцікавіших фактів про криптовалюту. *Fintech insider*. URL: <https://fintechinsider.com.ua/14-faktiv-pro-pershu-kryptovalyutu-do-14-richchya-vyhodu-biloyi-knygy-bitkoyinu/>
3. Козюк В. Чи створює розвиток ринку криптоактивів ризики для банківського сектору. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/2/700774/>